

Asia: VN/14704/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Tiivistelmä lausunnon keskeisestä sisällöstä

Keskuskauppakamari keskittyy lausunnossaan rahoituslakiin tehtäviin muutoksiin.

Keskuskauppakamari on huolissaan esitettyjen säästöjen vaikutuksista yrityksille saada tarvitsemaansa osaamista ja työvoimaa. Aikana, jolloin on sekä julkisesta rahoituksesta pulaa, että uudistuvalla osaamisella suuri tarve, ei näin mittavaa leikkausta tulisi tehdä ilman, että samalla avataan oppilaitoksille muita keinoja täydentää julkista rahoitusta.

Pikaisesti tulisi käynnistää valmistelu avoimesta ammatillisesta koulutuksesta ja tilauskoulutuksen avaamisesta suomalaisille yrityksille henkilöstön kouluttamiseen. Oppilaitoksia ei tulisi estää perimästä maksuja ammatti- ja erikoisammattitutkinnoista vaan päinvastoin avata markkinaa elinkeinoelämän tarpeista lähtevälle ja rahoittamalla koulutus- ja tutkintotarjonnalle.

Jotta oppilaitoksilla olisi nykyistä paremmat mahdollisuudet ohjata tarjontaansa koulutustasoa nostavaan koulutukseen hallituksen tahtotilan mukaisesti, tulisi niille avata mahdollisuuksia valikoida opiskelijoitaan koulutustaustan ja -tarpeen perusteella ja kohdentaa pienempien osaamiskokonaisuuksien tarjontaa heille, jotka ovat jo saman tasoisen tutkinnon suorittaneet. Tähän lausuntoluonnoksen esityksissä ei kuitenkaan esitetä muutoksia ja toisaalta onkin perusteltua, ettei julkisesti rahoitettua koulutustarjontaa rajattaisi ilman, että samalla avataan yksityisesti rahoitettua koulutusmarkkinaa.

Hallituksen esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa tulisi kuitenkin avata koulutuksen järjestäjälle tarkemmin hallituksen tahtotilaa kohdistaa säästöt koulutustasoa nostamattomaan koulutukseen ja ohjata jo vähintään saman tasoisen tutkinnon suorittaneita opiskelemaan tutkintoa pienempiä

osaamiskokonaisuuksia. Näitä tulisi kehittää palvelemaan elinkeinoelämässä tunnistettuja, jatkuvan oppimisen tarpeita. Keskuskauppakamari toivoo kiinnitettävän huomiota myös siihen, että ammatillisen perustutkinnon suorittaneelle erikoisammattitutkinnot ovat koulutus- ja osaamistasoa nostava tutkinto. Näiden näkemysten pohjalta Keskuskauppakamari esittää rahoituslain pykälän 32 c § säännöskohtaisia perusteluja tarkennettavan.

Keskuskauppakamari huomauttaa, että 100 miljoonan euron leikkaus tulee vaikuttamaan oppilaitosten talouteen nopeasti ja kipeästi. Leikkauksen ajoittaminen alkamaan vasta 1.8.2025, kun muut ammatillisen koulutuksen lakiuudistukset astuvat voimaan, helpottaisi oppilaitosten kykyä toteuttaa leikkaukset toimintaan pitkäjänteisesti ja strategisesti, hallituksen tahtotilaa palvelevalla tavalla.

Ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia koskevat säädösehdotukset

-

Lukiolakia koskevat säädösehdotukset

-

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia koskevat säädösehdotukset

Pykälää 32 c §. Tavoitteellisista opiskelijavuosista päättäminen esitetään muutettavaksi siten, että varainhoitovuonna 2025 vähennetään suoritepäätöksellä päätettäviä koulutuksen järjestäjän tavoitteellisia opiskelijavuosia. Käytännössä esitetty malli ei millään tavoin takaa, ettei leikkaus kohdistuisi myös ensimmäistä tutkintoaan suorittavien aikuisten koulutustarjontaan tai oppivelvollisuuttaan suorittavien koulutuksen laatuun. Tosiasiassa oppilaitoksille ei myöskään ole mahdollista vähentää tammikuusta 2025 alkaen näin paljoa opiskelijavuosia, sillä jo sisään otettuja opiskelijoita ei voi irtisanoa. Tämä ohjaa hakemaan säästöjä annetusta opetuksesta ja ohjauksesta.

Vähintään pykälän säännönkohtaisissa perusteluissa tulisi toistaa ja avoimesti ilmaista hallituksen tahtotila siihen, että oppilaitoksissa koulutusresurssia ohjataan vahvemmin osaamistasoa nostavaan koulutukseen ja että opiskelijoita ohjataan suorittamaan tutkintoja pienempiä osaamiskokonaisuuksia, joilla vastataan jatkuvan oppimisen edellytysten vahvistamiseen ja alueelliseen työvoimatarpeeseen.

Keskuskauppakamari kiinnittää huomiota lisäksi, ettei pykälässä avata tarkemmin, miten ja missä suhteessa tavoitteellisia opiskelijavuosia laskennallisesti vähennetään eri koulutusmuodoista. Tehtäisiinkö leikkaukset suhteessa siihen, kuinka paljon yleisesti ottaen, tai kyseisessä oppilaitoksessa on jo tutkinnon suorittaneita opiskelijoita eri koulutusmuodoissa, vaiko kohdistuisiko leikkaus tasaisesti kaikille oppilaitoksille ja koulutusmuodoille? Julkisen rahan ja koulutusresurssin tehokkaan kohdentumisen näkökulmasta tarkoituksenmukaisinta olisi kohdentaa leikkaus painotetusti toisen samantasoisien perustutkinnon koulutuksiin, eikä esimerkiksi koulutustasoa nostavaan koulutukseen, jota erikoisammattitutkinnot (EQF 5) ammatillisen perustutkinnon suorittaneille ovat.

Pykälän 32 c § säännöskohtaisiin perusteluihin tulisikin lisätä säästöjen kohdentumista ohjaavat kirjaukset, joista ilmenee hallituksen tahtotila rahoitusmuutoksen ohjausvaikutukselle. Näin kohta kuuluisi esimerkiksi seuraavasti:

”--Hallitus päätti 100 miljoonan euron leikkauksesta ammatilliseen koulutukseen siten, että se kohdentuu erityisesti jo aiemmin toisen asteen ammatillisen tutkinnon tai korkea-asteen tutkinnon suorittaneille aikuisille järjestettävään ammatti-, erikoisammatti- ja perustutkintokoulutukseen. Käytännössä oppilaitokset voivat toteuttaa säästön vähentämällä jatkuvan haun sisäänottoa tutkintokoulutukseen sekä ohjaamalla jo vähintään saman tason tutkinnon suorittaneita opiskelijoita tekemään tutkintoa pienempiä osaamiskokonaisuuksia.

Varainhoitovuonna 2025 leikkaus toteutetaan vähentämällä suoritepäätöksellä päätettäviä koulutuksen järjestäjän tavoitteellisia opiskelijavuosia siinä suhteessa, mitä koulutuksissa on jo aiemman, vähintään saman tasoisen koulutuksen suorittaneita opiskelijoita. —”

Muut kommentit

Lopuksi Keskuskauppari toivoo hallituksen ja opetus- ja kulttuuriministeriön kiinnittävän huomiota ammatilliseen koulutukseen kohdistuvien leikkausten ja rahoitusmuutosten yhteisvaikutuksiin. Osana lain vaikutusten arviointia tulisi tarkastella läpi vähintään sellaiset alat, joille kouluttaminen on Suomen talouden, teollisuuden toimintakyvyn ja huoltovarmuuden kannalta erityisen keskeistä, mutta joissa volyymit ovat kokonaisuudessaan pieniä. Suomen on varmistettava, ettei niiden toimintaedellytykset heikkene kohtuuttomasti tai pahimmassa tapauksessa koulutuksia jouduta kokonaan lakkauttamaan. Se ei olisi maamme turvallisuuden eikä vahvan talouden etu.

Pulkinen Suvi
Keskuskauppari